

Hoekje van de Tema Tiekker (29)

Johann Vandenhaute

Er resten nog 3 artikels van de 100 bijdragen die wijlen Florent Coene bijeenschreef voor 'Hoekje van de Tema Tiekker'. De 100 HvdTT's werden in 29 nieuwe artikels herwerkt, geactualiseerd of vervangen door een meer recente tentoonstelling. Ze werden ook op onze website gepubliceerd onder: <http://www.themaphila.be/Themaphila/HvdTT/Archief.htm>.

Plan

Het allereerste wat we ons bij het opmaken van het plan moeten realiseren is dat het plan inhoudelijk alles met het thema te maken heeft en niets met de filatelie. Indien we deze grondregel goed voor ogen houden, besparen we onszelf heel wat problemen. Hoe moeilijk het ook zal zijn, we trachten voor een tijdje ons filatelistisch materiaal te vergeten. Stel je voor dat je een – niet-filatelistisch – boek wil schrijven over een gekozen thema, op je eigen, persoonlijke manier aan de wereld vertellen wat je over uilen, windmolens, voetbal, vervuiling, enz. weet en denkt, en hoe je bepaalde problemen zou aanpakken.

Je bezit alvast een goede algemene kennis van het gekozen thema. De onderwerpen en ideeën die jij belangrijk vindt om opgenomen en behandeld te worden zijn deze die alvast in het plan moeten voorkomen. Hou echter de zeven eerder genoemde regels (zie HvdTT 27) voor ogen. Zo groeit de inhoudsopgave. In dit stadium speelt de volgorde van behandeling nog geen enkele rol. De juiste structuur aanbrengen volgt later. Let wel dat de gekozen onderwerpen passen bij de titel van de verzameling. Best mogelijk dat bij het uitwerken van het plan ook de titel aangepast wordt: "De Bijbel" wordt dan "Ontstaan en ontwikkeling van het christendom". In elk geval, na die eerste en belangrijke fase moet je weten waarover je

Er is zo'n grote hoeveelheid filatelistisch materiaal beschikbaar dat er weinig kans is dat juist jouw thema problemen zou hebben

In de volgende fase moet je nagaan of de tot stand gekomen lijst alle aspecten bevat van het te behandelen thema. Hier begint de thematische kennis een rol te spelen. Zijn alle vragen beantwoord? Wat? Waar? Waarom? Wanneer? Hoe? ... Indien je slechts enkele aspecten wil behandelen, moet dit wel duidelijk uit de titel kunnen afgeleid worden.

Na enige tijd heb je een soort inventarislijst voor je liggen die aan de volgende criteria moet voldoen:

- alle onderwerpen behoren tot je thema;
- t.o.v. de titel is de lijst volledig;
- er staan geen onderwerpen op die er niet thuis horen.

De bouwstenen voor het plan liggen nu klaar. Voor je begint met het structureel uitwerken van het plan moet je toch eerst de zekerheid hebben dat deze onderwerpen filatelistisch te illustreren zijn. Nu speelt de filatelistische kennis een rol. Vergeet niet dat je indertijd een themakeuze gemaakt hebt en je al enige tijd filatelistisch materiaal samenbrengt. De kans om in deze fase tot de ontdekking te komen dat al het werk - aan het plan - dat tot nu toe verricht is tot niets leidt, omdat het materiaal ontbreekt, is zeer klein. Het feit dat je al aardig wat materiaal hebt verzameld, heeft je toch in zekere mate beïnvloed. Er is zo'n grote hoeveelheid filatelistisch materiaal beschikbaar dat er weinig kans is dat juist jouw thema problemen zou hebben.

Leg nu het filatelistisch materiaal weer een tijdje opzij en begin met de opbouw van het plan. De onderwerpen op de lange lijst die nu voor je ligt staan in een willekeurige volgorde. Het plan moet meer zijn dan dat, dus moet je zorgen voor een logische structuur en volgorde. Ook moeten de titels van je hoofdstukken en secties al iets vertellen van wat je wil tonen in die onderdelen - vermijd dat het een opsomming wordt. Zoals de inhoudsopgave van een boek wordt het plan ingevuld in hoofdstukken, secties, paragrafen en eventueel subparagrafen. Let wel: dit is de minst eenvoudige klus. Bij deze fase mag tijd geen rol spelen. De ervaring heeft ons geleerd dat heel veel papier volgeschreven wordt alvorens tot een definitief plan te komen. Als je het plan als definitief beschouwt, dan maak je een inhoudelijke eindcontrole. Nu kan de planpagina geschreven worden.

Al lijkt het gemakkelijk, T.T. is er zich van bewust dat het vastleggen van een plan geen eenvoudige opdracht is. Het is een noodzakelijk kwaad waar elke thematieker zich moet aan onderwerpen om te komen tot een waardevolle thematische verzameling. Het zal blijken dat het een proces van jaren is, het blijven schaven aan het plan.

Een goede raad: neem elke gelegenheid te baat om tentoonstellingen te bezoeken en bestudeer elk plan dat je onder ogen krijgt. Een schat aan informatie vind je in het "Handboek voor de Thematische Filatelie", op een boeiende manier geschreven door W.E.J. van den Bold. Een boek dat elke thematieker moet bezitten. (85)

Ontwikkeling

Als we het plan beschouwen als de inhoudsopgave van een boek, dan is de ontwikkeling de inhoud van het boek en wat we graag willen behandelen in onze verzameling.

We nemen even de F.I.P.-regels erbij - deze vermelden waartoe de ontwikkeling moet leiden: "Uiteindelijk moeten de stukken op een passende manier geselecteerd, geplaatst en gerangschikt zijn, gesteund door een juiste thematische tekst. De tekst moet juist, beknopt en terzake zijn om de getoonde stukken toe te lichten en thematisch met elkaar in verband te brengen".

De tekst moet juist,
beknopt en terzake
zijn om de getoonde
stukken toe te lichten.

Bij de ontwikkeling gaat het hem hoofdzakelijk om twee zaken:

- de manier waarop de inhoudelijke uitwerking plaats vindt;
- de wijze waarop het filatelistisch materiaal gebruikt wordt en in relatie gebracht tot het thema.

Onthoud goed het volgende:

"Een geslaagde ontwikkeling vereist een grondige kennis van het gekozen thema en een hoge graad van filatelistische kennis, zodat men alle stukken die met het thema in verband staan kan herkennen."

Een diepe kennis van het thema stelt de verzamelaar in staat het aantal feiten en details te vergroten en uit te kijken naar aanvullende stukken die dat kunnen illustreren. Een goede kennis van het filatelistisch materiaal stelt hem in staat nieuwe stukken te herkennen die vaak door een aanvullende studie van het thema moeten worden gerechtvaardigd.

Zorg er in elk geval voor dat alle elementen duidelijk samen horen. Vermijd dat een geïnteresseerde bij het doornemen van de verzameling moet raden waarom een bepaald stuk ergens is opgenomen. Datgene wat in de tekst vermeld is, moet met aangepast filatelistisch materiaal geïllustreerd worden. Bij de ontwikkeling is er een permanente wisselwerking tussen tekst en materiaal. Beide moeten gezien worden als hulpmiddelen voor het vertellen van het verhaal. De rode draad van het verhaal hebben we in ons hoofd, de volgorde waarin een en ander zich zal afspelen hebben we vastgelegd in het plan.

Bij de ontwikkeling per hoofdstuk of per sectie staan we telkens voor de vraag wat we in welke volgorde naar voor willen brengen. Ontwikkeling in een thematische verzameling is voor een groot stuk ook selectie - zowel op het vlak van inhoud als op het vlak van de te gebruiken stukken.

Twee vragen dienen we ons voortdurend te stellen:

- Hoort het onderdeel dat ik wil behandelen inhoudelijk wel tot mijn thema?
- Heb ik over dit onderwerp nog niet te veel materiaal opgenomen?
- Is dit stuk wel geschikt om te gebruiken bij dit onderdeel van mijn thema?

Kan er op al deze vragen volmondig “ja” geantwoord worden, dan is voldaan aan de basisvoorwaarden voor een goede ontwikkeling.

Bij een beoordeling is het moeilijk het plan en de ontwikkeling afzonderlijk te beschouwen. Een zeer goed uitgewerkt plan met een povere ontwikkeling kunnen niet samen gaan. Beide moeten op eenzelfde peil staan. Het idee dat in de titel vevat zit, dient via het plan (met hoofdstukken en secties) en de verhaallijn uitgewerkt te worden tot een persoonlijke benadering van het gekozen thema. (86)

Postwaardestukken

In elke thematische verzameling wordt heel veel gebruik gemaakt van postwaardestukken. De definitie van deze PWS (Vlaamse afkorting) is gekend. Een onderscheid maken tussen de zogenaamde “officiële” en “niet-officiële” is andere koek.

Voor een thematieker, op zoek naar informatie wordt het nog wat minder duidelijk als men het heeft over “Postwaardestukken en Aanverwanten”. Over het gebruik van deze stukken in een thematische verzameling verscheen in 1991 een boek van de hand van J.A. Desimpelaere. Het is nog steeds en was een grote verdienste van de schrijver om deze moeilijke materie te hebben behandeld. Het boek is een enorme bron aan informatie (zelfs voor de gevorderde verzamelaar).

De beginnende verzamelaar, voor wie de aanschaf van het boek eveneens aan te raden is, zal bij het doornemen van het werk met heel wat vragen blijven zitten. De definitie van het PWS is uiteraard geldig voor de “officiële” uitgaven. Wat de “niet-officiële” en de “aanverwanten” betreft, blijft het - en laten we eerlijk zijn: ook voor de geoefende verzamelaar - toch dikwijls een onduidelijke situatie. En onbekend is onbemind... een cliché en een hoofdstuk in het boek.

Getuige is de stelling eerder in deze rubriek verschenen: “De schrijver van het boek gaat er van uit dat zowat alle behandelde stukken in meer of mindere mate mogen - moeten - opgenomen worden in een “goede” thematische verzameling. De stelling is uiteraard zeer interessant voor de handel. Zowat alles met een opgedrukte postzegel (en wat op een of andere manier vereenzelvigd kan worden met een PWS) kan gebruikt worden. Het wordt aan de verzamelaar aangeboden en meestal aan (soms veel te) hoge prijzen. Zaken die jarenlang geen interesse opwekten, krijgen door de thematische filatelie een (véél te) hoge belangrijkheid.”

Ondertussen is er veel water naar de zee gevloeid en kunnen we stellen dat de schrijver van het boek een zeer degelijke bijbel heeft geschreven en zijn tijd vooruit was. Het is gebleken bij nader bestuderen dat postwaarden niet altijd in dezelfde vorm werden aangeboden en de post alle mogelijke middelen heeft gehanteerd om een zending, hetzij een brief, pakje of bericht, op een zo efficiënt mogelijke manier af te leveren. Maar in al die jaren hebben nog niet veel verantwoordelijken, nationaal en/of internationaal, een duidelijker standpunt ingenomen. Al is het maar om onze vorm van filatelie geloofwaardig te houden. (88)

Bom geld

De thematische filatelie zit al geruime tijd in de lift in België. We stellen vast dat er gevorderde verzamelaars zijn die de laatste jaren hoge toppen scheren. Begin jaren 90 geraakten de Belgen in internationale wedstrijden amper op het niveau van verguld zilver (vermeil d.i. 80 – 84%).

Er zijn verzamelaars vandaag die beslist hebben om zwaardere uitgaven te doen ter verbetering van hun verzameling. Afhankelijk van het behandelde thema kunnen “zuivere” postale en filatelistische objecten aangeschaft worden. Degelijke zaken, geen modeverschijnselen, die duidelijk hun waarden zullen behouden. Thematische verzamelaars krijgen toegang tot de postgeschiedenis en traditionele stukken - al zijn ze soms duur en honderd of tweehonderd jaar oud en hebben ze hun postaal nut bewezen. Er wordt naarstig gecontroleerd of deze stukken een goede binding met het thema hebben. Er zijn echter ook excessen, wat betekent dat het niet altijd zo duidelijk is wat die binding. Soms wordt de zaak wat geforceerd (soms kinderlijk lijkend) - of noemt men dat uitwerking “in de diepte”; “thematische filatelie 4.0” wordt het hier en daar ook genoemd - om zulke dure, in het oog springende stukken te kunnen tonen.

Het is inderdaad zo dat kapitaalkrachtigere thematiekers (ongeacht hun nationaliteit) met de bloemen - en de gouden medailles - gaan lopen. Heb je die verzamelingen al eens aandachtig bekeken? Vele prachtige, zeldzame en dure stukken, veel PWS en aanverwanten, met heel wat publicitaire aankondigingen (pijltjes inclusief of kopies van de achterzijde). Kortom een bom geld. En waar het verhaal dit alles moet ondersteunen, een boodschap die elke thematische verzameling moet bevatten. En ja, soms is die in bepaalde gevallen ver te zoeken... of is er toch een directe “boodschap”; vele top- of dure stukken = (groot) goud. Thematische filatelie is de laatste jaren eveneens het domein geworden van de kapitaalkrachtige verzamelaars, want we mogen ook de inschrijvingskost voor een internationale tentoonstellingswedstrijd niet negeren.

Moet elke thematieker zich op dat niveau willen manifesteren? Aan hem of haar de keuze. Alleen moet elke verzamelaar een en ander vooraf nuchter bekijken en er voor zorgen om nog wat plezier te beleven aan het verzamelen. Het mag geen obsessie worden!

Bron: Deze artikelenreeks is een **geactualiseerde heruitgave** van nummer 99 zoals dit werd gepubliceerd in het tijdschrift ‘Filatelie’ (Strombeek-Bever) door wijlen Florent Coene als leidraad voor de vergaderingen van Ke.The.Fil in de periode 1983 – 1993.